

YENİ HİTİT 1 YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABININ KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Semra BAYRAKTAR

Öz: Kültür aktarımı, yabancı dil öğretiminin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bununla beraber dilin farklı bağlamlarda kullanımından dinî ritüellere, ulaşımdan yeme-içmeye, giyim tarzından eğlenceye, alışverişten çalışma sistemine, doğal güzelliklerden sanat eserlerine kadar yaşamın her alanına yayılan kültürün, ders kitaplarında hangi yönlerden ve nasıl ele alınması gerektiği konusunda belli bir ölçütün olmadığı görülmektedir. Bu sorundan hareket edilen bu çalışmada artık herkesçe cevabı bilinen “Neden?” sorusu dışında “Nasıl?” ve “Ne kadar?” sorularına da cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede kültür kavramı, yaşam kültürü içinde “evrensel” ve “millî” olmak üzere iki boyutta ele alınmış, temel seviye *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*’nda bu kültür unsurlarından hangilerine, ne oranda yer verildiği incelenerek değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kültür, kültür aktarımı, millî kültür/evrensel kültür, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*.

The Investigation of Cultural Transmission in Yeni Hitit 1 Turkish Course Book for Foreigners

Abstract: Cultural transmission is one of the indispensable elements of foreign language teaching. Nevertheless, it is seen that there is no definite criterion, sprawling in every aspect of life from the use of language in different contexts to religious rituals to transportation, to eating and drinking, to clothing style, to entertainment, to shopping, to working system, to natural beauty, and to works of art, how and in which way a course book should be addressed. In this study, from this point of view, it is aimed to answer the questions of How? How much?, How many? except for the question of Why?, the answer of which is already known by everyone. Within this scope, the concept of culture is examined in terms of being “universal” and “national” in culture in daily life, and it is evaluated by analyzing to what extent and which of these cultural elements are given in *Yeni Hitit 1 Turkish Course Book for Foreigners*.

Key words: Culture, cultural transmission, national culture/universal culture, teaching Turkish as a foreign language, *Yeni Hitit 1 Turkish Course Book for Foreigners*.

Giriş

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının önemi yadsınamaz bir gerçektir. Dil kültürü oluşturan, geliştiren ve aktaran en önemli araçtır. Bir toplumun duygu, düşünce ve inanç dünyasını yani hayatı algılayış şeklini en geniş anlamda dilde buluruz. Dili kültürden ayırmak mümkün değildir çünkü “*günaydın, iyi günler, geçmiş olsun, başınız sağolsun*” gibi günlük hayatın en basit ifade şekillerinden

dilin özenle işlendiği edebî metinlere kadar dil, her düzeyde toplum kültüründen izler taşır.

Dil başlı başına bir kültür unsuru olmasının yanı sıra toplumun sahip olduğu tüm kültürel değerlerin de en önemli aktarım aracıdır. Kültürün yalnızca dilsel düzeyde verilerek onu şekillendiren, ona ruh veren ve kimlik kazandıran kültüre yer verilmemesi tam öğrenmenin önünde büyük bir engeldir. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde kültüre yer verilmesi, hepsinden önemlisi de bunun bilinçli ve sistemli bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bununla beraber kültürün tanımı ve algısındaki çeşitlilik, toplumsal yaşamda alt ve üst tabaka kültürü diye de adlandırabileceğimiz farklı sosyal ve siyasal katmanlardaki insanların yaşam ve davranış tarzlarındaki farklılıklar ile nesilden nesile kültürel değerlerdeki değişimler, yabancı dil öğretiminde hangi kültürel öğelerin, hangi seviyelerde ve nasıl aktarılması gerektiği konusunda farklı görüş ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Eğitimin her alanında olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin de en önemli materyallerinden olan ders kitapları incelendiğinde, kültürün algılanışı ve ele alınışındaki farklılıklar bariz bir şekilde görülmektedir. Her ne kadar bugün yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan ders kitapları, Avrupa’da çok dilli ve çok kültürlü yaşamı teşvik etmek ve dil öğretiminde ortak bir standart oluşturmak için geliştirilen Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’nde belirtilen yeterlikler çerçevesinde yazılsa da kültürün algılanışı ve ele alınışındaki farklılıklar engellenememiştir. Elbette materyaller arasında farklılıkların olması doğaldır. Amaca, hedef kitleye, süreye, hazırlayanların bakış açısına göre kitaplar farklılık gösterebilir. Ancak bu farklılık sanki iki farklı toplum ya da kültür varmış algısı oluşturabilecek düzeyde olmamalı, günlük hayatın gerçekliğiyle örtüşmelidir. Bu çalışmanın amacı çeşitli tanımları, türleri, alt alanları bulunan kültürün yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında hangi yönlerden ve nasıl alınması gerektiğine yönelik sorulara cevap arayarak bu alandaki farklılıkların azalmasına yardımcı olmaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel öğelerden yararlanmalıyız ama bunu yaparken “Kültürden ne anlamalıyız? Hangi kültürü esas almalıyız? Hangi seviyedeki ders kitaplarında hangi kültürel öğeler olmalıdır? Ders kitaplarında kültürel öğeler nasıl verilebilir?” sorularına da cevap aramalıyız. Bu soruların her biri başlı başına bir çalışma konusu olmakla beraber bu makalede amaçlanan konuya genel bir bakış açısı getirmek ve bir örnek olması adına, bu alanda yaygın olarak kullanılan kitaplardan temel düzeye yönelik olan *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*’nı bu sorular çerçevesinde incelemektir.

1. Kültürün Günlük Hayatla İlişkisi

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının gerekliliği ve önemi üzerindeki uzlaşma kültürel unsurların seçiminde ve düzeylerin belirlenmesinde görülememektedir. İlk olarak bir şeyi ekip yetiştirme anlamında kullanılan kültür kavramının sosyal, siyasi ve ekonomik faktörlere bağlı olarak tanımına yansıyan farklılıklar millî kültür/evrensel kültür, alt kültür/üst kültür, geleneksel kültür/modern kültür, soyut kültür/somut kültür, kent kültürü/ kırsal yaşam kültürü gibi çeşitli kültür tasniflerini ortaya çıkarmıştır. Tüm bu çeşitlilik içinde kültürden ne anladığımızın belirlenmesi kadar bizim doğal bir süreçte öğrendiğimiz ve benimsediğimiz kültürel değerlerden -bir yabancıya aktarılmasındaki farklılıklar göz önünde bulundurularak- hangilerine öncelik verilmesi gerektiğinin tespit edilmesi de önemlidir.

1.1. Kültür Toplumsaldır

Antropologlar tarafından 19. yüzyılda geliştirilen kültür kavramını ilk olarak açık ve kapsamlı şekilde tanımlayan İngiliz antropolog Sir Edward Burnett Tylor olmuştur. Kültürü “kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, âdet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin bir bütünü” olarak tanımlayan Tylor’dan günümüze kültür tanımları çoğalmış ve çeşitlenmiştir (Haviland vd., 2008, s. 103). Kültür tanımlarındaki farklılıklara karşın (Aksan, 1995, s. 67; Miyasoğlu, 1999, s. 13; Güvenç, 2002, ss. 14-15) bu tanımların ortak noktası kültürün “kişiyi ve toplumu şekillendirmesi, kişiyi toplumun uyumlu bir bireyi” yapmasıdır. Nesilden nesile aktarılan ve bireyleri toplumun üyesi hâline dönüştüren bu süreç “kültürlenme” olarak adlandırılır ve bu sayede insanlar ortak davranış tarzı geliştirirler. “Gündelik etkileşimlerde farklı insanlar, aynı durumlarda, benzer davranışlar gösterirler. Benzer davranışlar okulda, iş yerinde, toplu taşıma araçlarında, arkadaş gruplarında görülür” (Bahar, 2009, s. 53). Bazen eve girerken çıkarılan ayakkabı, bazen yaşça büyük birine hitap şeklimiz, bazen de arkadaş grubuyla yenilen bir yemekten sonra hesabı ödeme şeklimiz diğer toplumlardan farklı özellikler gösterir. Günlük hayata yönelik basit ayrıntılar olarak gördüğümüz ve çoğu zaman başka bir kültürle karşılaşmadan farkına varmadığımız bu davranış şekilleri bir yabancıнын gözünde kültürümüzün en önemli göstergeleri olabilmektedir. Kültür oldukça geniş bir kavramdır ve günlük hayatı şekillendiren ortak davranış kalıpları dışında edebiyat, müzik, resim, dans gibi sanat dallarından spora ve mimariye kadar ince duygu ve düşünceleri yansıtan sözlü, yazılı ve simgesel boyutu vardır. Bunlar, bugünümüzü şekillendirmekte, bizi biz yapmakta önemli bir etkiye sahiptir.

Kültürü kesinlikle toplumsal yaşamın belli bir alanına (örneğin sanat ve edebiyata) sıkıştırmamak gerekir. Kültür insanın toplumsal yaşamının her alanındaki kendisinin ve kendisinin olanın (veya olduğunu sandığının) ifadesidir; çünkü kültür, insanın kendi yaşamını, geçmişten gelen

tecübeler ve birikimlerle ve kendinin yarattıklarıyla nasıl ürettiğini anlatır. İnsan kendini nasıl üretiyorsa, bu üretme yolu onun kültürüdür (Erdoğan, s. 1).

1.2. Kültür Evrenselidir

Kültür millî olduğu kadar evrensel bir dile de sahiptir. Günümüzün bilgi ve iletişim çağında artık kendi kültürümüze yabancı bir toplum ya da kişiyle iletişim kurmak için sınırlar kat etmek zorunda olmadığımız, bir klavyenin ucundan dünyanın herhangi bir yerine açıldığımız, başka toplumların kültürünü, yaşam tarzlarını tanıdığımız ve onlarla doğrudan etkileşimde bulunabildiğimiz bir çağda yaşamaktayız. Sınırları ortadan kaldıran, farklı toplumdan insanları benzer şekilde giyinmeye, yeme-içmeye, benzer beğenilere sahip olmaya yönlendiren bu küresel etki “kitle kültürü” olarak da adlandırılmaktadır. Kitle kültürünün somut şekillerinden olan “popüler kültür” evrensel kültür bağlamında değerlendirilir.

Popüler kültür her toplumda vardır, ama artık o da kitle iletişim araçları gibi-onların sayesinde-evrenselidir. Türkiye, Meksika, Brezilya, İsrail, Rusya, Almanya McDonalds’ı, televizyonu ve onun beğenilen dizilerini ve futbolu bu çerçevede iyi tanır. Dünya ülkelerinin çoğunda artık insanlar benzer biçimde giyinmekte, benzer yaşam biçimleri sürmektedir. Evrensel köyün sınırları hızla genişlemektedir (Korkmaz ve Erdoğan, 1994, s. 7).

John Fish popüler kültürün üstten, halka dayatılan tüketim kültürü olduğuna yönelik eleştirilere karşı çıkar. “Popüler kültür tüketim değildir, kültürdür-toplumsal bir sistem içerisinde anlamları ve hazları yaratan, onları dolaşıma sokan etkin bir süreçtir” (Fish, 1999, s. 35).

1.3. Günlük Hayat Evrensel ve Millî Kültürün Toplamıdır

Popüler, kitle kültürü ya da egemen kültür diyelim, kültürün birçok toplumda günlük hayata yansıyan “evrensel bir dil”i vardır. Önceleri daha çok sanat, bilim ve teknoloji boyutunda ele alınan evrensel kültür değerleri günümüzde giyim-kuşam, müzik, yeme-içme başta olmak üzere günlük yaşam kültürü üzerindeki etkisini gün geçtikçe artırmaktadır. Bununla birlikte evrensel kültür değerleri her topluma o toplumun kültürü üzerinden, onu dönüştürerek ve kendi de değişerek, dönüşerek girmektedir. Bu nedenle ne kadar evrensel olursa olsun kültür her zaman topluma ve onun inançlarına göre farklı bir şekil kazanmakta dolayısıyla da millîleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında “günlük hayatın kültürü”nü hem diğer toplumlarda da görülen şekliyle “evrensel” hem de diğerlerinden farklı, yani kendine has özellikleriyle “millî” kültür çerçevesinde ele almak gerekmektedir. Bu noktada Ziya Gökalp’in “kültür ve medeniyet” ayrımı önemlidir. Gökalp’e göre kültür ulusal olduğu hâlde medeniyet uluslararasıdır. Kültür yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil,

ekonomi ve bilim hayatlarının uyumlu bir bütünüdür. Medeniyet ise aynı gelişmişlik düzeyine sahip milletlerin sosyal hayatlarının ortak bir bütünüdür. Millî kültüre ait özellikler taklit yoluyla başka milletlerden alınmaz; medeniyete ait özellikler ise taklit edilerek bir millettten diğerine aktarılabilir (Gökalp, 1976, ss. 25-34).

Günümüzde kitle iletişim araçlarının etkisiyle medeniyet kavramı belli ulusların ortak kültürü olmanın dışında küresel bir nitelik de kazanmıştır. Küresel düzeydeki bu etkiden her toplum belirli ölçüde etkilenmektedir. Bu nedenle, kültür kavramı ele alınırken yalnızca millî değerler değil, evrensel unsurlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı

“Dil ve toplumun tanımı bağımsız değildir, dilin tanımı topluma bir atıf içerir” (Wardhaugh, 2006, s. 1). Sözlü, yazılı ya da simgesel olsun dilin söz hazinesini, ifade kalıplarını ve bunların kullanım şekillerini belirleyen toplumu oluşturan bireylerce kuşaktan kuşağa aktarılan ortak yaşam kültürüdür. Nasıl ki bir insan doğduğu toplumda ana dili ile beraber kültürünü de edinip sosyalleşiyorsa yabancı dil öğrenen biri de aynı zamanda o dilin kültürünü öğrenerek dilin konuşulduğu toplumla doğru ve etkili bir iletişim geliştirir. Böylece, dil yalnızca kalıplaşmış ifadeleri telaffuz etmekten çıkarak gerçek anlamda bir bildirişim aracı olur.

Geçmişte ve uzunca bir süre ezberci bir yaklaşımla dil bilgisine yönelik kuralların öğretilmesine dayanan yabancı dil eğitiminde iletişimsel yetiyle beraber kültürlerarası edinç ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede yabancı dil öğretim programları ve materyallerinin hazırlanmasında ve dersin sunumunda kültürel unsurların nasıl verilmesi gerektiğine yönelik çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. Avrupa’daki kültür ve dil çeşitliliğini korumak ve geliştirmek, uluslararası bildirişimi etkili hâle getirmek, dil öğretiminde ortak bir standart geliştirmek amacıyla yayımlanan Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nde kültürel öğeler diğer dil becerileri gibi düzeylere göre değil, “Sosyokültürel Bilgi” başlığı altında verilmiştir. Buna göre herhangi bir Avrupa toplumu ve kültürünün özellikleri aşağıda verilenlerle ilişkilendirilebilir:

1. Günlük yaşam, örneğin; yeme ve içme, öğünler, sofralar, bayramlar, çalışma zamanları ve alışkanlıkları, boş zaman uğraşları (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).
2. Yaşam koşulları, örneğin; yaşam standardı, ev ortamı, sosyal güvence.
3. Kişiler arası ilişkiler, örneğin; bir toplumun sınıfsal yapısı ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler, farklı cinsiyetler arasındaki ilişkiler (erkek/kadın, yaklaşma derecesi), aile yapıları ve ilişkileri, nesiller arası ilişkiler, iş ortamındaki ilişkiler, toplum ve polis, idare vb. arasındaki ilişkiler, etnik ve diğer halklar arasındaki ilişkiler, politik ve dinî gruplar arasındaki ilişkiler.

4. Değerler, inançlar, tutumlar; sosyal sınıf, meslek grupları, varlık, yöresel kültürler, güvenlik, kurumlar, gelenek ve sosyal dönüşüm, tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar, azınlıklar, millî kimlik, başka ülkeler, devletler, halklar, politika, sanat, din, mizah.

5. Beden dili.

6. Sosyal gelenekler, örneğin ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak; dakiklık, hediyeler, giyim, içecekler, öğünler, davranış ve sohbet kuralları ile tabular, ziyaret süresi, vedalaşmak.

7. Geleneksel davranışlar, dinî gelenekler, doğum, evlenme, ölüm, halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları, kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb. (ADOÇ, ss. 103-104).

Görüldüğü gibi Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nde yabancı dil öğretiminde "günlük yaşam kültürü" nün önemine vurgu yapılmakta, aynı zamanda kültürel unsurların evrensel kültürün bir parçası olabileceği belirtilmektedir:

Dinî inançlar, tabular, birlikte yaşanmış ortak tarih vb. gibi başka ülke ve bölgelerdeki sosyal grupların değer ve inançlarına ilişkin bilgi kültürlerarası bildirilişim açısından çok önemlidir. Bilgi alanlarının çok çeşitli olması, bu alanların bireyden bireye değiştiğini gösterir. Bunlar bir kültüre özgü ama aynı zamanda evrensel parametre ve değişmezlikle ilgili olabilir (ADOÇ, s. 19).

Kültürün hem toplumsal hem de evrensel boyutu olduğuna göre gerek ders kitaplarında gerekse diğer etkinliklerde kültürün bu iki boyutuna yer verilmesi doğaldır. Böylece yabancı dil öğrenen kişi bir taraftan evrensel kültür unsurları aracılığıyla hedef kültürün kendi kültürüne yakınlığını görüp ön yargı ve çekincelerinden sıyrılırken diğer taraftan "diğer kültür" aracılığıyla hem kendi kültürüne yönelik farkındalığını artırmakta hem de diğer kültüre karşı hoşgörü kazanarak kültürlerarası iletişim becerisini geliştirmektedir. Ancak kültürel unsurlar verilirken hedef kültürü benimsetmek ya da eleştirmek değil, tanıtmak amaçlanmalı, önyargılardan ve propaganda içerikli söylemlerden uzak durulmalıdır. Haley ve Austin (2004) da sunulan etkinliklerin önyargılardan arınmış olması gerektiğini vurgular:

Yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan ders kitapları, kültür aktarımının önemli unsurlarından biridir. Bu ders kitapları, her şeyden önce uygun bir dille hedef dilin kültürünü içermeli, kültürle ilgili önyargılardan arınmış etkinlikler sunmalıdır (Akt. Okur ve Keskin, 2013, s. 1627).

Yabancı dil dersleri, dil öğrenen için kendi kültürüyle yabancı bir kültürün karşılaşma alanıdır. Bu nedenle yabancı dil dersleri işlenirken kültürler arası yaklaşım da göz önünde bulundurulmalıdır. Asutay'a göre (2003, s. 27) böyle bir yaklaşımın ilkesi farklılıktır. Kültürler arası derste çeşitli bilgileri sunmak değil, o kültürün farklılığını belirginleştirmek önemlidir. Byram da (1997)

yabancı dil öğrencisinin yeni dili öğrenirken dilsel ve kültürel yetkinliğe ihtiyacı olduğunu belirterek yabancı dil eğitiminin bu yetkinliğin gelişimini temel alması gerektiğini vurgular.

McKay (2003) kültürün dil öğrenimini iki şekilde etkilediğini iddia eder: dilsel ve pedagojik. Dilsel olarak semantik, pragmatik ve söylem düzeylerini etkilemektedir. Pedagojik olarak dil malzemelerinin seçimini etkiler çünkü dil malzemelerinin kültürel bağlamı ve öğrenme metodolojisinin kültürel temeli, malzemeler üzerine karar verirken dikkate alınmalıdır. Örneğin bazı ders kitapları hedef kültürden örnekler sunarken bazıları kaynak kültür malzemelerini kullanır (akt. Genç ve Bada, 2005, s. 75).

Tektaş Üniversitesi'nden Thomas J. Garza, kültürel önemi olmadan dilin neredeyse işe yaramadığını belirterek kültürün dil öğretiminin ayrılmaz bir parçası olduğunun kabul edilmesine karşın hangi kültürün, ne kadar, hangi seviyede ve nasıl verilmesi gerektiği konusunda bir fikir birliği olmadığını belirtir. Kültürün farklı tanımları olduğunu ifade eden Garza, bu tanımlardan hangisine odaklanarak konuşuluyorsa ona bağlı bir çerçeve çizildiğini çeşitli görüşlerden hareketle açıklar. Garza kültürü “büyük kültür (Big C)” ve “küçük kültür (Little C)” olmak üzere ikiye ayırır. Büyük kültürde büyük sanatçılar, yazarlar, müzisyenler, bu alanlardaki kalıcı ve ünlü eserler ile mimari yapıları ele alırken küçük kültürde günlük yaşam, popüler kültür ve sosyal yaşam gibi unsurlar yer alır (Garza, 2014).

Brooks (1975, s. 24), büyük kültürü “resmî”, küçük kültürü “derin” kültür olarak ifade eder. Bu iki kültür alanı hem birbirinden ayrı hem de birbirini tamamlar niteliktedir. Edebiyat, müzik, resim, dans, mimari gibi herhangi bir sanatsal formdaki estetik ifadeyi içeren resmî kültürün temelinde özgünlük vardır. Tamamen farklı bir görünümü olan derin kültürde ise genel davranış kalıpları esastır. Derin kültür, yavaş, aşama aşama ve yaşam boyu devam eden bir süreç sonunda kalıcı hâle gelir.

Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra sosyal bilimlerde hızlanan büyümenin sosyoloji, antropoloji ve kültür kuramına verilen önemi artırdığını belirten Steele, kültüre yönelik büyük ve küçük sıfatlandırmasının bir üstünlüğü ifade etmediğini belirtir:

Güzel sanatlar ve müzik gibi kültürün estetik ifadeleri “yüksek kültür” (high) ya da “büyük kültür” (big C) olarak adlandırıldı. Ancak bu terim “küçük kültür” üzerinde üstünlüğü ifade etmek anlamında değildir. Aslında günlük yaşama anlam veren “küçük kültür” (small c), antropologlar için davranışlar, tutumlar, inançlar ve toplum değerlerinin en önemli ifadesi hâline gelmiştir. Küçük kültürü edinmek toplum tarafından konuşulan dil aracılığıyla olur çünkü dil, toplumun dünya görüşünü ve hayata uyumunu geliştirmektedir (Steele, 1989, ss. 154-155).

Yabancı bir dil öğrenen kişi için öncelikli hedef, öğrendiği dil ile iletişim kurabilmek, temel ihtiyaçlarını o dilde karşılayabilmektir. Bu nedenle özellikle ilk kurlarda öğrenciye hedef dilin temel kalıplarıyla beraber hâlihazırda olan, günlük yaşamda ihtiyaçlarının karşılanmasında ona kolaylık sağlayan günlük yaşam kültürü verilmelidir. “Hangi davranışlar nezaket, hangileri kabalık işaretidir? Cinsiyetler arası iletişimde nelere dikkat etmek gerekir? Çalışma sistemi ve saatleri nasıldır? Ulaşım hangi yollarla sağlanır? Yeme- içme kültürü nasıldır? Özel günler nelerdir, bu günlerde neler yapılır? vb.” gibi yaşam kültürüne yönelik öğeler öncelikle verilmeli, büyük kültür olarak adlandırılan sanat ve edebiyata yönelik eserler ise daha ileri düzeylerde ele alınmalıdır.

3. Yöntem

Çalışmamızda doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma dokümanı olarak Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi materyallerinden *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* temel alınmıştır.

3.1. Sınırlılıklar

Çalışma, yabancılar Türkçe öğretimi konusunda yaygın olarak kullanılan ders kitaplarından *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe öğretim setinin* temel (A1 ve A2) seviye ders kitabı ile sınırlıdır.

3.2. Uygulama

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’nde yabancı dil kullanım seviyesi temel (A1 ve A2), orta (B1 ve B2) ve ileri (C1 ve C2) düzey şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya uygun olarak hazırlanan ve temel düzeydeki yeterlikleri (A1 ve A2) ele alan *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* kültürel unsurlar açısından incelenerek değerlendirilmiştir. Temel seviye, dil kullanıcılarının kendilerini en basit şekilde ifade edebilecekleri, günlük hayatın temel ifade kalıplarının verildiği seviyedir.

Çalışmada, *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* incelenerek kültürel unsurlar belirlenmiştir. Bu unsurlar değerlendirilirken kültür kavramı “evrensel kültür/millî kültür” çerçevesinde ele alınmıştır. Kitapta evrensel kültür değerleri yoğunlukta olduğundan bunlar üzerinde ayrıca durulmayıp millî kültür unsurlarının belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bunun yanında kültür kavramı, “büyük kültür/küçük kültür” sınıflandırmasından hareketle “günlük yaşamla ilgili kültürel aktarımlar” ve “edebiyat-sanatla ilgili kültürel aktarımlar” olmak üzere iki açıdan ele alınmıştır. “Küçük kültür” sınıflandırmasına giren günlük hayatla ilgili aktarımlar hem evrensel hem de millî kültürü içerdiğinden değerlendirmede yalnızca “büyük kültür” unsurları üzerinde durulmuştur. Ayrıca ders kitabı metin, görsel unsurlar ve etkinlikleriyle bir bütün olduğundan

çalışmada bu unsurlar birlikte incelenerek kültürel öğelere ünitelerde hangi bağlamda yer verildiği tespit edilmiştir.

Çalışmada, yaşam kültürü içerisinde doğrudan yer almamakla beraber doğal ve kültür varlıklarından olan ve UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan (İstanbul'un tarihî alanları, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Hattuşaş, Nemrut Dağı, Xanthos-Letoon, Safranbolu Şehri, Truva Antik Kenti, Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, Çatalhöyük Neolitik Kenti, Göreme Millî Parkı ve Kapadokya, Pamukkale) kültürel mirasımıza yönelik bilgiler de değerlendirmeye alınmıştır. Bilgilerin değerlendirilmesinde ve sunumunda ünite sıralaması esas alınmıştır.

4. Bulgu ve Yorumlar

Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, 12 üniteden oluşmakta ve her bir ünite kendi içinde üç alt üniteye ayrılmaktadır. Kitaptaki ilk altı ünite A1, diğer altı ünite ise A2 düzeyine yöneliktir. Ünitelerin belirlenmesinde ve sıralanmasında Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nde belirtilen yeterlikler temel alınmıştır. Günlük yaşam kültürü çerçevesinde “evrensel kültür” değerlerinin ağırlıklı olarak yer aldığı kitapta “millî kültür”e yönelik unsurların ünitelerde ele alınışı şöyledir:

1. Ünite: Merhaba

Ünite; “Tanışma”, “Ne, Kim, Neresi?” ile “Ne Var? Ne Yok?” alt ünitelerinden oluşmaktadır. İlk alt ünite olan “Tanışma” da hem samimi hitap şekli olan “sen” hem de daha resmî formatta olan “siz”li diyaloglara yer verilmiştir. Diyaloglarla ilgili görsellerde ise tokalaşma, kadınların birbirine sarılması, erkeklerin ise birbirini yanaktan öpmesine yer verilerek tanışmaya yönelik farklı davranış şekillerinin ifade edilmesi sağlanmıştır (s. 8).

2. Ünite: Günlük Hayat

Bu ünite; “Ne Yapıyorsunuz?”, “Nereden Nereye?” ve “Saatler” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Şimdiki zaman kalıbının öğretildiği ünite de çeşitli meslek gruplarına, ülke başkentlerine ve hobilere yönelik kısa metinlere yer verilmiştir. Başkentlere yönelik metinlerde Moskova, Brezilya ve Tokyo kısaca tanıtılırken Başkent Ankara'ya yönelik herhangi bilgi yer almamaktadır (s. 22). Oysa yabancı dil öğretimine yönelik kitaplar, kültürel öğelerle beraber hedef dilin konuşulduğu ülkeye yönelik bilgileri de içermelidir. Çeşitli dünya başkentlerinin yer aldığı bu bölümde, siyasi Başkent Ankara'ya yönelik herhangi bir göndermeye rastlanmadığı gibi kitabın genelinde de ismen geçtiği yerler (ss. 21, 35, 39) hariç Ankara'nın başkent olduğuna dair bir bilgiye ya da görsel unsura yer verilmemiştir. Ankara'nın aksine kültür ve sanat başkentimiz İstanbul'un gerek metin düzeyinde gerekse görsel olarak kitapta yeterince tanıtıldığı görülmektedir. İstanbul genel anlamda Türkiye'nin bir yansıması ve

dünyada en çok tanınan şehrimiz olduğu için elbette kitaplarda yeterince yer alacaktır. Buradaki sorun kitapta daha çok İstanbul'a yer verilmesi değil, hedef dilin konuşulduğu ülkenin başkentine yönelik çok temel bir bilginin yer almamış olmasıdır.

Ünitede yer alan “Günaydın İstanbul” metni günlük yaşam kültürümüze yönelik bilgiler içermektedir (s. 24). Metinde otobüs, dolmuş, vapur gibi toplu taşıma araçlarına, simit ve çiçek büfelerine atıf yapılmaktadır. Bununla beraber, verilen fotoğraflar küçük boyutta olduğundan içeriği tam olarak desteklememektedir.

Meslek ve hobilere yönelik metinlerde dünyanın herhangi bir yerinde rastlayacağımız türden bilgiler yer almakta olup evrensel unsurlar ağırlıktadır.

3. Ünite: Yakın Çevremiz

Ünite; “Ailem ve Arkadaşlarım”, “Evimiz ve Semtimiz” ile “Şehirler” alt ünitelerinden oluşmaktadır. “Ailem ve Arkadaşlarım” alt ünitesinde yer alan “Aile Fotoğrafı” metninde çekirdek bir ailenin tanıtımı yapılmaktadır. Metne bağlı “Yerleştirelim” etkinliğinde toplumumuzun akrabalık bağlarına yönelik “anne, baba, hala, teyze, amca, dayı, ağabey, abla, annecanne (nine), dede (büyükbaba)” kelimelerine yer verilmektedir. Bunun dışında- etkinlikte ismen geçen Ziraat Bankası ve cami hariç- ünitedeki metin ve etkinliklerde genel olarak evrensel kültür unsurları yer almaktadır. Örneğin, “Köyde ve Şehirde Hayat” başlığı altında verilen metinlerde (s. 39) yer alan bilgiler dünyanın herhangi bir yerindeki köy ve şehir hayatına yönelik de olabilecek niteliktedir. Metnin görsellerine bakıldığında ise “köy” ile ilgili fotoğraf ülkemizdeki herhangi bir köyü genel olarak yansıtırken şehre yönelik fotoğraf, metinde belirtilen Ankara ile ilgili herhangi bir simgesel görüntü (Anıtkabir, Atakule, Kocatepe Camii vb.) içermemekte olup başka bir şehre ait görünmektedir.

Ünitede “Şehirler” başlığı altında verilen metinlerde (s. 40) 2. üniteye olduğu gibi çeşitli başkentlere değinilmiş ancak Ankara'ya ne metin ne de görsel düzeyde yer verilmemiştir.

“Turizm Bürosu” dinleme etkinliğine yönelik çalışmada (s. 41) Rize, Ordu, Trabzon şehirleri ile Sümela Manastırı ismen yer alırken “İstanbul” adlı metinde (s. 42) UNESCO’nun Doğal Varlıklar Listesi’nde de yer alan İstanbul’un tarihî alanlarına ve eğlence kültürüne yönelik tanıtıcı bilgiler sunulmaktadır. Görsel unsurlar da metinle uyumlu olup İstanbul’un doğal ve tarihî güzelliğini yansıtmaktadır.

4. Ünite: Zaman Geçiyor

Görülen geçmiş zaman kullanımının ele alındığı ünite; “Ne Zaman Ne Oldu?”, “Dünden Bugüne”, “Anılar” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Üniteye yer alan “Bayan Taksici” adlı metinde, Türkiye’de genelde erkek mesleği olan taksicilik bir kadın şoförün gözünden anlatılmaktadır. Ülkemizde kadınların şoförlük

yapması nadir de olsa rastlanan bir durum olmasına ve metinde buna değinilmesine rağmen, bu düzey bir kitapta, öncelikle, günlük hayatın genelini yansıtacak, ülkemize gelecek bir yabancının ilk bakışta karşılaşacağı bilgi ve durumlar yer almalıdır.

Ünitede yer alan “Yıldız Kenter” adlı metinde, tiyatroçunun hayatı kendi dilinden anlatılmakta olup sinema kültürümüze yönelik “Altın Portakal” ödülleri ismen yer verilmektedir.

“Anılar” alt ünitesinde yer alan “Geçmişten Günümüze, Ben Çocukken ve Anneannemin Fotoğraf Albümü” metinlerinde günümüz teknolojileri ve insan ilişkileri ile geçmişin teknolojisi ve insan ilişkileri karşılaştırılmaktadır. Metinlerde ele alınan durumlar evrensel nitelik taşımaktadır.

5. Ünite: Afiyet Olsun

Yemek ve alışveriş kültürünün ele alındığı ünite; “Ne Yiyelim?”, “Ne Alırsınız?” ve “Dünya Mutfakları” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Diğer ünitelerde olduğu gibi evrensel kültür değerlerinin ağırlıkta olduğu ünitenin ilk dinleme etkinliğinde (s. 56) “kola, bira, çips, kuruyemiş, meyve, makarna” gibi yiyecek ve içecek türlerinin yer aldığı görülmektedir. Yine aynı alt ünitenin “Yanıtlayalım” ve “Yerleştirelim” etkinliklerinde (s. 58) “salam, köfte, patates, makarna, sandviç, domates, havuç” gibi yiyecek isimleri geçerken “Beraber Pişirelim” dinleme etkinliğinde (s. 59) kültürümüze has yemeklerden olan yaprak sarmasının tarifi verilmektedir.

Yemek siparişinin ele alındığı “Ne Alırsınız?” alt ünitesinde yer alan “Çınar Restoran” metninde (s. 60), müşteriler evrensel yiyecek kültürünün bir parçası olan pizza siparişi verirken metinle ilgili menü örneğinde, pizza türleriyle beraber, yemek kültürümüzün çeşitlerinden olan “ezogelin çorbası, çoban salata, karnıyarık, mantı, İzmir köfte, yaprak sarma, ayran” yer almaktadır. Ancak bu yiyecekler sadece ismen geçtiği ve gerek metnin bağlamında gerekse görsel düzeyde ele alınmadığı için yemek kültürümüzün tanıtılmasında etkili olamamıştır.

“Dünya Mutfakları” alt ünitesinde yer alan “Mutfak Kültürleri ve Sağlığımız” metninde (s. 64) dünyanın zengin mutfaklarından olan “Türk mutfacı” yer almazken Çin, İtalyan, Arap ve Fransız mutfakları kısaca tanıtılmaktadır. Metne yönelik görsellerde ise yine metinle ilgisiz bir şekilde “döner, Adana kebab ve açma” görselleri yer almaktadır. Aynı alt üniteye yer alan “Haftalık Menü Hazırlayalım” etkinliğinde ise şarap, kola, süt gibi evrensel içeceklerle beraber cacık, hoşaf, rakı gibi millî içeceklerimiz; peynir, ızgara, balık ve mantar sote ile beraber de balık çorbası, bulgur pilavı, kuru fasulye gibi millî yemeklerimiz yer almaktadır. Millî içeceklerimizden olan ve UNESCO Dünya Miras Listesi’nde de yer alan Türk kahvesine burada da değinilmediği görülmektedir.

6. Ünite: Bürokrasi Her Yerde

Kimlik çıkarma, fatura ödeme, dilek ve şikâyetle bulunma gibi bürokratik işlemlerin ele alındığı ünite; “Sayın Yetkili”, “Başımız Dertte” ve “Yardım İstiyorum” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Ülkemiz bürokrasisinin günlük yaşamın ihtiyaç ve zorunlulukları çerçevesinde ele alındığı ünite, çeşitli resmî kurumların amblemleri (TCDD, TEDAŞ, Ptt vb.) ile fatura ve kimlik belgesi örnekleri yer almaktadır.

7. Ünite: Gelecek de Bir Gün Gelecek

Gelecek zaman kipinin ele alındığı ünite; “Planınız Ne?”, “Neler Olacak?” ve “Böyle mi Olacaktı?” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Neredeyse tamamen evrensel kültür değerlerinin ele alındığı ünite “hayatım, canım” gibi kültürümüzde samimiyet belirten hitap şekilleri ile “ağaç olmak” deyimini yer almaktadır (s. 88). Ayrıca “Hayalim Bu Değildi” metninde sanatçı olmak isteyen gencin ailesinin bunu onaylamaması nedeniyle bankacı olmasına yer verilerek toplumumuzdaki meslek ve sanat algısına gönderme yapılmaktadır (s. 89). “Kampta” metninde ise ülkemizdeki yayla turizmine yönelik bilgiler yer almaktadır (s. 91).

8. Ünite: Rivayet Odur Ki...

Ünite; “Bir Zamanlar”, “Öyle miymiş?”, “Ne Olmuştur?” alt ünitelerinden oluşmakta olup rivayet geçmiş zaman üzerine kuruludur. Bu nedenle ilk alt ünite metinler bu zaman kipinin en yaygın kullanıldığı masal ve efsane türünden seçilmiştir. Ünitenin ilk metninde “Alice, Kül Kedisi, Pamuk Prenses, Kırmızı Başlıklı Kız” gibi evrensel ölçekte bilinen masallar (s. 92) ile 2. metinde “Nergis” çiçeği efsanesi ele alınmıştır (s. 93). Aynı alt üniteye yer alan “Ah Tamara!” metninde ise (s. 95) ülkemizin doğal kültür varlıklarından olan Akdamar Adası efsanesine yer verilmiştir. Diğer ünitelerde yer alan kültürel öğelerden farklı olarak bu metin, büyük kültür olarak tanımlanan edebî eser sınıfına girmektedir.

Ünitenin ikinci alt teması olan “Öyle miymiş?”in “Tamamlayalım, Sürdürelim” etkinliğinde ülkemizin kültürel ve tarihsel değerlerinden olan Hititler’e yer verilmeyle beraber Hititler, kültürel varlığımızın bir unsuru olarak değil, insanlığa katkıları yönünden ele alınmıştır (s. 97).

Son alt ünite olan “Ne Olmuştur?” da UNESCO Dünya Miras Listesi’nde de yer alan doğal varlıklarımızdan Kapadokya’nın tarih ve turizmine yönelik bilgilerin bulunduğu “Kapadokya” metni (s. 100) yer almaktadır. Yine aynı alt üniteye yer alan “Bir Kent” metninde Balıkesir turizm açısından tanıtılmaktadır.

9. Ünite: Farklı Dünyalar

Geniş zaman kipinin ele alındığı ünite; “Çok Kültürlü Bir Dünya”, “Erkekler Mars’tan Kadınlar Venüs’ten” ve “Farklı Zamanlar” alt ünitelerinden oluşmaktadır. Ünitenin ilk alt ünitesinde dünyanın çeşitli bölgelerindeki farklı kültürel değerlere (Eskimolar, Bedeviler, Afrikalılar, Tibetliler) yer verilirken ülkemiz kültürüne değinilmemekte, günlük hayata yönelik “Türkiye’de bankalar akşam saat beşte kapanır” bilgisi ile doğal kültür varlıklarımıza yönelik “Benim ülkemde, Pamukkale, Kapadokya gibi pek çok doğal güzellikler vardır” bilgisi cümle düzeyinde yer almaktadır. Alt temada yer alan “Yerleştirelim” etkinliğinde (s. 106) günlük hayatımızın sıkça kullanılan geniş zaman ifade kalıplarından “düşünürüz, teşekkür ederim, özür dilerim, kutlarım, tebrik ederim, fark etmez, yine bekleriz, umarım, sen bilirsin, sanırım, mutluluklar dilerim, bilmem, olur” yer almaktadır. Yine aynı temanın “Dünyada Yılbaşı Kutlamaları” metninde (s. 107), ülkemizde yılbaşı gününün resmî tatil olduğu, yılbaşını bazılarının evinde, bazılarının ise dışarıda kutladığı gibi bilgiler bulunmaktadır.

Son alt ünite “Farklı Zamanlar” da yer alan “Eskiden Nasıldı?” etkinliğinde (s. 112), klasik Türk müziğine atıf yapılırken geniş zaman hikâye kipine yönelik “70’li Yıllardan Küçük Detaylar” metninde (s. 115), 70’li yıllarda kadın erkek ilişkisine ve mektup zarfının içine kuru çiçekler, bir tutam saç ya da fotoğraf koyma gibi günümüzde pek de görülmeyen kültürel unsurlara yer verilmiştir. Yine aynı alt üniteye yer alan dinleme etkinliğinde (s. 113), geniş zamanın hikâye kipiyle bağlantılı olarak Cahit Külebi’nin Hikâye şiiri “büyük kültür” unsuru olarak yer almaktadır.

10. Ünite: Medya

Ünite; “Haberiniz Var mı?”, “Medya ve İnsan” ile “Televizyonda Ne Var?” alt ünitelerinden oluşmakta olup ülkemizdeki futbol sevgisine yönelik bilgilendirici nitelikteki “Ekranların Kralı Futbol” metni dışında, toplumumuzun kültürel değerlerine yönelik bilgi yer almamaktadır.

11. Ünite: Sağlıklı Bir Yaşam

“Sağlığınız İçin”, “Strese Girmeyin” ve “Neyiniz Var?” alt ünitelerinden oluşan bu üniteye ulaçlar ve sağlıkla ilgili terimler öğretilmektedir. Üniteye yaşam kültürü içerisinde millî kültür unsurlarına yer verilmeyip “Yerleştirelim” etkinliğinde (s. 137) ulaç konusuna bağlı olarak ikilemeler ilk kez ele alınmaktadır.

12. Ünite: Yolculuk

Yolculuk ve tatille ilgili temel kelime ve kavramlar ile “-me/-ma/-mek/-mak için” kalıbının verildiği üniteye; “Nereye Gidelim?”, “Nasıl Gidelim?”, “Tatiliniz Nasıl Geçti?” alt üniteleri yer almaktadır. İlk alt üniteye Çin Seddi,

Piramitler, Taç Mahal ve Pisa Kulesi gibi belirli ülkelerin simgelerinin görselleri yanında Kız Kulesi, Peri Bacaları, Ağrı Dağı, Ölü Deniz, Süleymaniye Camii ile Nemrut Harabeleri görsellerine yer verilmiştir. Diğer ünitelerde olduğu gibi gerek metin gerekse görsel düzeyde evrensel unsurların ağırlıkta olduğu ünite, Kaçkarlar'daki doğa yürüyüşü ile Alaçatı'daki sörf turizmine de etkinlik düzeyinde yer verilmektedir (s. 142).

Sonuç

Kültürün toplumdan topluma değişen, bir toplumu diğerinden ayıran ve onu özel kılan niteliklerinin yanı sıra toplumlar arasında ortak değerlere dayanan ve benzer yaşam şekilleri oluşturan özellikleri de vardır. Günümüzde dil öğrenmenin en önemli amaçlarından biri şüphesiz farklı kültürlerle doğru ve etkili bir iletişim şekli geliştirmektir. Bunun için yapılması gerekenlerden biri de kültürel farklılıklardan doğan iletişim sorunlarını ortadan kaldırabilmek ve kültürel hoşgörüyü kazandırmak için ders işlenişinde ve materyallerin tasarımında kültürel öğelere yeterince yer vermektir. Ancak bu yapılırken kültürel unsurlar tarafsız bir bakış açısıyla ele alınmalı, dil öğrenen kişinin hedef dilin konuşulduğu kültürle doğrudan karşılaştığında yabancılık çekmeyeceği, gerçekte olan, canlılığını devam ettiren kültürel unsurlar verilmelidir. Özellikle ders kitapları bu açıdan hedef kültürde günlük hayatın genel bir fotoğrafını öğrenciye sunmalı ve kültürün kaynağıyla karşılaştığında ihtiyaç duyacağı şartlara onu hazırlamalıdır.

Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı'na bu açılardan bakıldığında kültürün ortak, yani evrensel ölçekte benzerliklere dayanan yanının ön plana çıkarıldığı, buna karşın toplumumuza ait kültürel unsurlara yeterince yer verilmediği görülmektedir. Örneğin; toplumumuzda herkes Batılı bir yaşam tarzını benimsemiş gibi hiçbir başörtülü kadın görseli kitapta yer almamakta, hemen hemen hepimizin günlük hayatta en sık kullandığı kelimelerden olan “İnşallah, maşallah” sözcüklerine kitabın herhangi bir yerinde rastlanmamaktadır. Kitapta, günlük hayatta kullanılan “tanışma, kendini ve yakın çevresini tanıtma, alışveriş yapma, sipariş verme, birini bir yere davet etme, temel bürokratik işlemleri halletme vb.” durumlarda kullanılan ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nde belirtilen temel konuşma kalıpları verilmekte, İstanbul başta olmak üzere turizm açısından önemli birkaç bölgemiz tanıtılmaktadır. Bununla beraber ülkemize ve kültürümüze ait temel bazı bilgiler ve ayırıcı özellikler kitapta yer almamakta, görsel olarak verilmek istenen bazı özellikler ise metinle tam bir bütünlük göstermemektedir. Oysa görseller kitap formatında tek tek sözel olarak ifade edilemeyecek davranış kalıplarının ifadesinde ve metin içeriğinin desteklenmesinde en önemli unsurdur. Kitabın başında yer alan “Tanışma” diyaloguna yönelik görsellerde bu başarıyla sağlanarak toplumumuzda tanışma ve selamlaşmalarda görülen farklı davranış şekilleri görsellerle ifade edilirken aynı yaklaşım diğer konuların ele alınışında

tam olarak gösterilememiştir. Özellikle “Afiyet Olsun” ünitesinde yeme-içme kültürümüze ait; Türk mutfağının zenginliği, Türk kahvaltısının içeriği, en önemli öğünün akşam yemeği olduğu, kola ve bira türü içeceklerin yanında çay, Türk kahvesi ve ayranın çokça tüketildiği, evrensel fastfood kültürünün yanında simit ve döner ekmek kültürü, pizzanın yanında pide ve kebab kültürü gibi temel beslenme şekillerine yer verilmemiş, bunlardan döner ve Adana kebabın görsel olarak verildiği yerlerde de metnin içeriğiyle bağlantı kurulamamıştır. Kitapta ayrıca Ankara’nın başkent olduğu temel bilgisi yer almamakta, ulaşım kültürüne ise yeterince ve bütünlüklü bir şekilde yer verilmemektedir.

Ders kitabı “büyük kültür” olarak adlandırılan edebî metin boyutunda incelendiğinde ise “Ah Tamara!” efsanesi ile Cahit Külebi’nin “Hikâye” şiirine yer verildiği görülmektedir. Metinler dil bilgisi konularıyla bağlantılı ve temel konuşma kalıplarının öğretildiği A2 düzeyi için yeterli seviyededir. Yine büyük kültür öğelerinden olan mimari eserlere UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde de yer alan İstanbul’daki belli başlı tarihî yapıların görselleriyle Nemrut Dağı görseli dışında yer verilmemektedir.

Sonuç olarak; günlük hayatın ihtiyaçlarına yönelik temel ifade kalıplarının verilmesinde ve ünitelerin ele alınışında belirli bir plan çerçevesinde hareket edildiği görülen *Yeni Hitit 1* temel seviye ders kitabında, kültürel unsurların aktarımına yeterli ve planlı bir şekilde yer verilmediği, görsel unsurlardan yeterince yararlanılmadığı ve toplumsal yaşamın bütününe yansıtılmasında eksiklikler bulunduğu görülmüştür.

Öneriler

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel öğeler aktarılırken öncelikle kültürden ne anladığımız ve hangi öğelere yer vereceğimiz belirlenmeli ve temel dil becerileri ve dil bilgisi konularının işlenişinde olduğu gibi kültürel konuların ele alınışında da planlı bir şekilde hareket edilmelidir. Bunun için İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi yabancı dil öğretiminde belli bir birikime sahip dillere yönelik kitaplar incelenerek ve karşılaştırmalar yapılarak onların tecrübelerinden yararlanılabilir.
2. Hedef kitlenin başka bir kültürden olduğu gerçeği göz önünde tutularak öncelik, dilimize ve günlük yaşamımıza sinmiş kültürel öğelerle davranış kalıplarına verilmeli, günlük hayatta pek rastlanmayan ve artık bizim için bile turistik değer taşıyan öğeler (Karagöz ve Hacivat, minyatür vb.) daha üst kurlarda ve belirli sınırlılıklar çerçevesinde verilmelidir.
3. Kültürel öğeler verilirken kültürümüzün beğendirilmesi ya da benimsetilmesi gibi bir amaç güdülmemeli, toplumsal yaşamda var olan durumlar, tarafsız bir yaklaşımla ve olumlu-olumsuz yönleriyle, gerçekte olduğu gibi yansıtılmalıdır.

4. Kültürel unsurların ders kitaplarında yer alması kadar bunların hangi dil etkinlikleriyle verileceği de önemlidir. Bu nedenle, metin ve görsellerin seçiminde ve etkinliklerin düzenlenmesinde kültürel unsurlar da göz önünde bulundurulmalı ve işlenişle bütünleştirilerek verilmelidir.

5. Ders kitabı metinleri, görsel unsurları ve etkinlikleriyle bir bütündür ve günlük yaşamla ilgili temel unsurların yalnızca metin düzeyinde ele alınması mümkün değildir. Bu nedenle, görseller seçilirken ve etkinlikler düzenlenirken metinlerde ele alınan durumların yansıtılması kadar ele alınamayan durumların ifade edilmesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (1994). *Popüler Kültür ve İletişim*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Asutay, H. (2003). Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Bağlamı ve “Öteki” Dil. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 26-29.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: USAK.
- Brooks, N. (1975). The Analysis of Foreign and Familiar Cultures. *The Culture Revolution in Foreign Language Teaching*. Skokie, 19-31.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters Series.
- Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*. (2013). Frankfurt/ Main Almanya: Telc GmbH.
- Fiske, J. (1999). *Popüler Kültürü Anlamak* (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Genç, B. ve Bada, E. (2005). Culture in Language Learning and Teaching. *The Reading Matrix*, 5(1), 73-84.
- Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları* (M. Kaplan, Haz.). İstanbul: Millî Eğitim Basımaevi.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün Abc'si*. İstanbul: YKY.
- Haviland, W., Prins, H., Walrath, D. ve McBride, B. (2008). *Kültürel Antropoloji* (İ. Deniz Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Miyasoğlu, M. (1999). *Kültür Hayatımız*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti Örneği. *Jasss*, 6(2), 1619-1640.
- Steele, R. (1989). Teaching Language and Culture: Old Problems, New Approaches. *Georgetown University Round Table on Language and Linguistics* (James E. Alatis, Ed.) içinde (ss. 153-162). Washington D.C.
- Wardhaugh, R. (2006). *An Introduction to Sociolinguistic*. Fifth edition. Blackwell Publishing.

Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Elektronik Kaynaklar

Erdoğan, İ. *Popüler Kültür: Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele*, 8 Kasım 2014 tarihinde <http://irfanerdogan.com/makaleler/son/kulturegemenlik.pdf> adresinden erişilmiştir.

Garza, T.J. Texas University, *Foreign Language Teaching Methods/ Culture*, 12 Kasım 2014 tarihinde <http://coerll.utexas.edu/methods/modules/culture> adresinden erişilmiştir.

UNESCO *Dünya Miras Listesi*, 5 Kasım 2014 tarihinde <http://kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> adresinden erişilmiştir.